

УДК 929 Вантух (477):[792.8.071.4:785.161]

*Шумілова Вікторія Віталіївна,
заслужена артистка України,
доцент кафедри хореографії, здобувач
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID 0000-0002-4203-6832
artvikvit@gmail.com*

ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МИРОСЛАВА МИХАЙЛОВИЧА ВАНТУХА (до 80-річчя від дня народження)

Метою статті стало вивчення початкового етапу у творчій долі Мирослава Вантуха, коли він вперше відбувся як танцівник, балетмейстер і педагог. **Методологія** роботи включає використання наступних методів дослідження: загальноісторичний, порівняльно-історичний, аналітичний, біографічний. Зазначені методи і підходи дозволяють простежити у часовому вимірі цілісне уявлення творчого поступу видатного митця сучасності. **Наукова новизна** полягає в оприлюдненні малодосліджених фактів з творчого життя М. Вантуха періоду його балетмейстерського становлення. **Висновки.** Основними етапами професійної освіти М. Вантуха продовж 1950–1970-х років стали: навчання у Львівському культурно-освітньому училищі, стажування в Державному ансамблі танцю СРСР; вагомий досвід було здобуто під час роботи в ансамблі Прикарпатського військового округу. Серед безпосередніх причин переходу М. Вантуха на роботу до Державного заслуженого академічного ансамблю танцю Української РСР ім. П. Вірського в Київ стало рішення Міністерства культури УРСР (прийняте двічі), адже жоден з колишніх очільників провідного ансамблю танцю продовж 1975–1980 років так і не зміг створити необхідної творчої та психологічної атмосфери для подальшого розвитку мистецьких процесів у колективі.

Ключові слова: Мирослав Вантух, Ансамбль ім. П. Вірського, балетмейстер, українська народна хореографія, професійна освіта.

Шумилова Виктория Витальевна, заслуженная артистка Украины, доцент кафедры хореографии, соискатель Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Начальный этап становления творческой личности Мирослава Михайловича Вантуха (к 80-летию со дня рождения)

Целью статьи стало изучение начального этапа в творческой судьбе Мирослава Вантуха, когда он впервые состоялся как танцовщик, балетмейстер и педагог. **Методология** работы включает использование следующих методов исследования: общеисторический, сравнительно-исторический, аналитический, биографический. Указанные методы и подходы позволяют проследить в часовом измерении целостное представление о творческом становлении выдающегося творца современности. **Научная новизна** заключается в обнародовании новых фактов из творческой жизни М. Вантуха периода его балетмейстерского становления. **Выводы.** Основными этапами профессионального образования М. Вантуха на протяжении 1950–1970-х годов стало обучение во Львовском культурно-просветительном училище, стажировка в Государственном ансамбле танца СССР; существенный опыт был приобретен во время работы в ансамбле Прикарпатского военного округа. Среди непосредственных причин перехода М. Вантуха на работу в Государственный заслуженный академический ансамбль танца Украинской ССР им. П. Вирского в Киев стало решение Министерства культуры УССР (принятое дважды), потому как ни один из бывших руководителей ведущего ансамбля танца на протяжении 1975–1980 годов так и не смог создать необходимой творческой и психологической атмосферы для дальнейшего развития художественных процессов в коллективе.

Ключевые слова: Мирослав Вантух, Ансамбль им. П. Вирского, балетмейстер, украинская народная хореография, профессиональное образование.

Shumilova Viktoriia, Honoured Artist of Ukraine, Associate Professor, Department of Choreography, Applicant at the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

The initial stage of the formation of the creative personality of Miroslav Mikhailovich Vantukh (on the 80th anniversary since his birth)

The purpose of the article is studying of the initial stage of the creative fate of Miroslav Vantukh, in particular roles as a dancer, choreographer, and teacher. **The methodology** includes the use of the following cultural research methods: general historical, comparative historical, analytical, biographical. These methods and approaches allow us to trace in the time dimension the holistic view of the creative formation of the outstanding creator of modernity. **The scientific novelty** consists of promulgation of new facts from the creative life of M. Vantukh during the period of his choreographer formation. **Conclusions.** The main stages of M. Vantukh's vocational education during the 1950–1970s were training at the Lviv Cultural and Educational School, the internship at the USSR State Dance Ensemble; Significant experience was acquired while working in the ensemble of

the Carpathian Military District. Among the immediate reasons for the transition of M. Vantukh into a job at the State Honored Academic Dance Ensemble of the Ukrainian SSR named P. Virsky in Kiev was the decision of the Ministry of Culture of the Ukrainian SSR (adopted twice), because none of the former leaders of the leading dance ensemble during 1975–1980 could create the necessary creative and psychological atmosphere for the further development of artistic processes in a team.

Key words: Miroslav Vantukh, the Ensemble named P. Virsky, choreographer, Ukrainian folk choreography, vocational education.

Актуальність теми дослідження. Серед славетних імен майстрів вітчизняної народно-сценічної хореографії одне з провідних місць належить видатному українському балетмейстеру, генеральному директору – художньому керівнику Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені П. Вірського, Герою України, народному артисту України, лауреату Національної премії України ім. Т. Шевченка, професору, академіку Академії мистецтв України – Мирославу Михайловичу Вантуху. Майже сорок років його творчого життя віддано славнозвісному українському хореографічному колективу. Творчі здобутки М. Вантуха піднесли його до рівня провідних майстрів національної української хореографії. Під керівництвом Вантуха артисти відвідали понад 70 країн світу, презентуючи вітчизняне мистецтво народної хореографії на всіх континентах. Активна гастрольна діяльність колективу під керівництвом досвідченого майстра не лише збільшила інтерес публіки до української культури за кордоном, а й підвищила авторитет нашої країни, як держави з величезною духовною спадщиною та вагомим творчим потенціалом.

Аналіз досліджень і публікацій довів, що творчий здобуток М. Вантуха, на жаль, недостатньо широко обговорювався у роботах вітчизняних мистецтвознавців. Насамперед, на увагу заслуговує дослідницька праця О. Бурковського «Завжди в дорозі» (Київ, 2013), де було висвітлено окремі цікаві факти з особистого і творчого життя балетмейстера [1]. Прийоми педагогічної роботи, що їх використовував М. Вантух, проаналізовано у науковому виданні Н. Вадясової, В. Чернеця та В. Шульгіної – «Мистецько-педагогічна школа видатного діяча української культури Мирослава Вантуха» (Київ, 2012) [2]. Варто також назвати наукові публікації М. Седуна [12, 101–103] та Б. Чернухи [16, 331–334], підготовлені до ювілеїв маестро танцю продовж 2000-х років. Вагомий внесок у поширення інформації про педагогічні та балетмейстерські здобутки М. Вантуха було зроблено авторами енциклопедичних статей у вітчизняних мистецьких довідниках. Серед останніх – імена відомих вчених мистецтвознавців: Ю. Станішевський [13, 67–68], В. Туркевич [14, 42–43], О. Колосок [6, 15]. Джерелом для написання цієї публікації став власний досвід спілкування авторки статті з Мирославом Вантухом під час її роботи у Національному заслуженому академічному ансамблі танцю України ім. П. Вірського, а також низка інтерв'ю із славетним балетмейстером у вітчизняних часописах, де було оприлюднено нові невідомі факти з життя хореографа («Вечірній Київ», «Високий замок», «Віче», «Демократична Україна», «День», «Київський вісник», «Профіль», «Слово просвіти»), записані В. Доленко [3], Ю. Дусаном [4], С. Зяцьєвим [5], Н. Майною [7], Н. Марківим [8], Е. Овчаренко [9], С. Панкратьєвим [10], Т. Поліщук [11], А. Шестаком [15].

Метою статті стало вивчення початкового етапу у творчій долі Мирослава Вантуха, коли він вперше випробував себе як танцівник, балетмейстер і педагог. *Хронологічні межі* роботи охоплюють 1950–1970-ті роки. Верхня дата пов'язана із роками навчання М. Вантуха та початком його викладацької діяльності на ниві хореографічного мистецтва. Нижня – із розвитком балетмейстерської кар'єри хореографа у Львові в заслуженому ансамблі танцю «Юність» і переходом на роботу у Державний заслужений академічний ансамбль танцю Української РСР ім. П. Вірського. Досягнення мети передбачає вирішенню наступних *актуальних завдань*: висвітлити основні етапи професійної освіти М. Вантуха продовж зазначеного періоду; дослідити педагогічні та балетмейстерські принципи хореографа, сформовані під час роботи у Львові; з'ясувати безпосередні причини переходу М. Вантуха до провідного ансамблю танцю УРСР у Київ.

Виклад основного матеріалу. Мирослав Михайлович Вантух народився 18 січня 1939 року на Львівщині в селі Желихів (нині село Великосілки) Кам'яно-Бузького району Львівської області. 1956 року талановитий юнак (інтерес до театру й музики, проявився ще у шкільні роки), подав документи до Львівського культурно-освітнього училища. Там він навчався на двох факультетах: спочатку на режисерському, а згодом на диригентсько-хоровому, де він опанував новий для нього музичний інструмент – баян. З успіхом засвоївши весь навчальний курс, юнак закінчив училище як один з найкращих учнів за спеціальністю: «Клубна справа» і отримав кваліфікацію організатор-методист клубної роботи. Талановитого випускника залишили в рідній «альма матер» на викладацькій роботі. Цікаво, що у рік випуску – 1958-й – при Львівському освітньому училищі відкрилися шестимісячні курси з підготовки керівників самодіяльних хореографічних колективів. Займатися тренувальними вправами Вантуху приходилося досить багато, адже він прийшов у

мистецтво танцю досить пізно. Здобувши нову спеціальність, молодий фахівець став викладати в училищі такі предмети, як український танець та історія костюму. Отже, саме тоді розпочалося творче зростання майбутнього відомого балетмейстера, досвідченого знавця української народної хореографії.

Продовж 1958–1961 років результативний період педагогічної роботи був перерваний службою у лавах Радянської армії: Вантуха було направлено до Прикарпатського військового округу, де він служив спочатку в учбовій роті, згодом – у музичному взводі. Із службою в армії був пов'язаний і перший серйозний балетмейстерський досвід Вантуха: 1961 року ним був поставлений розгорнутий хореографічний номер «Солдатський перепляс».

По закінченні терміну служби Мирослав Вантух повернувся до педагогічної діяльності. Проте набутий сценічний досвід спонукав до пошуку роботи у Львівській філармонії. Згодом, відповідно до планів концертної організації, Вантух брав участь у роботі агітбригад, танцював у сільських клубах, міських будинках культури або просто на машинах у полі для селян. На жаль, під час одного з таких виступів молодий артист серйозно травмував коліно й не міг понад півроку виходити на сцену. Проблеми із здоров'ям спонукали Мирослава Вантуха повернутися до педагогічної діяльності. Саме тоді, 1964 року, при Львівському міському Палаці культури імені Ю. Гагаріна ним було засновано хореографічний колектив «Юність». Мирослав Михайлович був універсальним художнім керівником: одночасно він міг виконувати функції баяніста-концертмейстера, укладача музичного репертуару, хореографа-постановника, викладача хореографічних дисциплін. Відомо, що під час роботи у колективі М. Вантухом було розроблено одразу три (типових на той час) танцювальних програми: «Українські танці», «Танці народів СРСР», «Танці народів світу». Згадуючи в одному з інтерв'ю про роки становлення себе як балетмейстера, хореограф розповідав: «Це був один з найкращих колективів у Радянському Союзі. Дуже цим пишаюся, бо для мене свого часу це були недосяжні вершини. За своє життя керував двома колективами: «Юністю» – створив її та пропрацював там двадцять років, та ансамблем Вірського, в якому вже тридцять три роки [на момент публікації – *авт.*]. «Юність», як правило, згадую з любов'ю і невеликою ностальгією, бо це був перший колектив у моєму житті [...]. Був фанатично закоханий в цю професію. О дев'ятій ранку приходив у «Юність» на роботу, а закінчував близько опівночі. У неділю в нас була семигодинна оркестрова репетиція. Учасники називали її «кривавою неділею». Очевидно, вони мали рацію, але нічого не досягнеш без праці» [4].

За розповідями самого балетмейстера, вже через рік після заснування колективу, відбулося його близьке знайомство із Павлом Вірським: у межах радянської практики підвищення кваліфікації керівників творчих колективів та отримання ними порад від досвідченіших колег, «Юність» відвідав сам Павло Вірський. Як коментував згодом його візит сам Вантух, після перегляду чотирьох танцювальних номерів, Вірський подякував за виступ й порадив працювати молодому хореографу над культурою танцю [5]. Проте, у 1967 році після виступів «Юності» у Києві на творчому конкурсі, присвяченому черговій радянській «червоній» даті, Павло Павлович (був головою журі) запросив молодого балетмейстера із провідними солістами колективу до себе на розмову, де схвально поставився до творчості хореографа, відзначив фаховий зріст всіх учасників ансамблю, запропонував звертатися за порадами. «Незабаром наш ансамбль поїхав до Москви, – зазначав згодом М. Вантух, – де в рамках Днів України в Росії ми виступали у Кремлівському палаці – на головному концертному майданчику колишнього СРСР. Був там і Павло Павлович із своїм ансамблем. Поступово у нас склалися напрочуд довірливі, теплі стосунки, які згодом переросли у дружбу» [5].

Наступного року на конкурсі-звіті творчих колективів ансамбль «Юність» презентував новий танцювальний номер у постановці М. Вантуха – «Український привітальний», який знову був високо оцінений Павлом Вірським. Відомо, що після огляду хореографічних колективів у газеті «Соціалістична культура» вийшла стаття П. Вірського, присвячена творчості молодих хореографів України, де він написав: «Львівським колективом «Юність» керує зовсім молодий, але дуже талановитий хореограф. На всіх його роботах лежить печатка високої хореографічної культури, він професійно, грамотно виховує своїх вихованців» [2, 33–34]. Пригадуючи через роки схвальні слова П. Вірського, М. Вантух говорив: «Не можна передати, як цей відгук мене надихнув – простого сільського хлопця, який закінчив просвітницький технікум спочатку за спеціальністю «хорове диригування», а потім – хореографічний факультет» [3].

Саме у період роботи в «Юності» в Мирослава Вантуха сформувалися певні педагогічні й балетмейстерські принципи. По-перше, він зрозумів, що кожен хореографічний номер – це відповідність певному образу, характеру та історії. Це може бути м'який ліризм, героїзм, окрилена романтичність або тонкий гумор. Отже, для досягнення досконалості танцювальної постановки не

можна покладатися лише на хореографічну техніку. У кожен рух, мізансцену, картину балетмейстер повинен вкласти зміст, збагатити його емоціями, пояснити артистові яким саме чином він має віднайти необхідний для ролі психологічний стан. По-друге, М. Вантух дійшов до висновку, що високий професіоналізм танцівників досягається щоденною копійкою працею, яка складається із уроків класичного та народно-сценічного танцю, тривалих постановчих репетицій. Інколи навантаження сягає шести – восьми годин тренування. Проте, увесь цей час має проходити із максимальною віддачею – лише це призводить до позитивних результатів. Про свій авторський стиль М. Вантух згодом розповідав: «Часом можу зробити зауваження на підвищених тонах. Це не значить, що не поважаю артиста чи учасника. Вони знають, що я завжди об'єктивний і ніколи нікому ще не збрехав. Напевно, це мене на світі й тримає. Завдання митця – робити так, аби його праця подобалась всім. Для того, щоб дивувати глядача, треба мати в собі щось неймовірне, цікаве, висококультурне та інтелектуальне. Безперечно, треба мати й талант. Як казав Шолом-Алейхем: «Талант – як гроші. Або є, або немає». Якщо є, то його можна розвинути, допомогти людині, і вона піде далі» [4].

Продовж другої половини 1960-х – першої половини 1970-х років творча кар'єра М. Вантуха стрімко розвивалася. «Юність» здобувала швидке визнання як в межах Радянського Союзу (шість золотих медалей на конкурсах), так і поза його кордонами (колектив побував у 30 країнах світу). Поряд із хореографічною діяльністю Мирослав Михайлович приділяв багато уваги просвітницькій роботі: читав лекції, проводив семінари з українського танцю, вбрання, звичаїв та обрядів серед закордонних українців (Канада, США, Франція тощо), створював хореографічні постановки у відомих колективах української діаспори (Перемишль, Жешов, Краків, Люблін, Лодзь тощо).

Увесь цей час М. Вантух не забував про підвищення власної освіти. Зокрема, за рекомендацією провладних структур (Львівського обласного комітету КПУ) – без їх втручання та контролю не відбувалася жодна подія у культурному житті України – хореографу було направлено до Москви для стажування у Державному ансамблі танцю СРСР під керівництвом І. Моїсєєва і... навчання у вищій партійній школі. Продовж п'яти років (1972–1977) М. Вантух мав змогу відвідувати уроки славнозвісного педагога Великого театру А. Мессерера, спостерігати за роботою танцівників із світовим ім'ям: М. Лієпи, М. Плисецької, К. Максимової, В. Васильєва й інших відомих артистів. «Досвід, якого я набув тоді, я згодом вкладав у кращі постановки ансамблю «Юність». Так прийшло перше визнання і перші почесні звання – заслужений діяч мистецтв у двадцять вісім років, а звання народного артиста України (Української РСР – *авт.*) я отримав по закінченні Академії суспільних наук, в 1977 році» [3].

Як відомо, у 1975 році пішов з життя Павло Павлович Вірський. Перед керівництвом республіки постало гостре питання щодо нового очільника ансамблю танцю УРСР. Головною кандидатурою на посаду було обрано М. Вантуха. Останній згадував про події тих років: «Відразу після смерті Павла Павловича мене зі Львова викликали спочатку у Міністерство культури, а потім навіть у ЦК КПУ і запропонували очолити ансамбль. Я, звичайно, подякував за таку високу довіру, але, на їхнє здивування, категорично відмовився, мотивуючи свою позицію тим, що мені після Вірського буде важко працювати. Всі умовляння були марними, і я знову повернувся до Львова в рідний колектив «Юність», який я дуже любив» [10].

Упродовж наступних п'яти років Державним заслуженим академічним ансамблем танцю УРСР певний час (з перервами) керували О. Гомон (1975–1976), К. Василенко (1976–1977), О. Сегаль (1977–1980). Проте, жоден з очільників так і не зміг створити необхідної творчої та психологічної атмосфери для подальшого розвитку мистецьких процесів у колективі (за цей період у ансамбля не відбулося жодних закордонних гастролей). У 1980 році Мирославу Вантуху знов було запропоновано очолити колектив, який фактично деградував. «До секретаря Львівського обкому КПУ зателефонував Володимир Васильович Щербицький, який, по суті, настояв на тому, щоб я очолив ансамбль Вірського», – описував події тих років в одному з інтерв'ю М. Вантух [10]. У іншій розмові додавав: «Складно було керувати колективом, коли він був на грані розвалу, застарів віковий ценз артистів (мистецтво танцю – це мистецтво молодих, а основній масі людей було за сорок років – такі не затанцюють). Мені довелося набирати новий колектив – безперечно, люди були не задоволені. Було таке, що артисти тижнями не ходили на роботу, тож доводилося карати, звільняти. Це – болісний процес. Це ні для кого не було легко. Для того, щоб творити, потрібна хороша атмосфера, не має бути внутрішньої боротьби» [7].

Таким чином, Мирослав Вантух достойно витримав період «перелому» в ансамблі танцю УРСР. Він не тільки залишив всі діючі номери П. Вірського у програмі, але й поновив низку забутих («Ми з України», «Про що верба плаче», «Подоланочка», «Рукодільниці» та інші оригінальні постановки). Першою його власною роботою у колективі стала хореографічна картина «Карпати»,

побудована на танцювальній мозаїці різноманітних етнографічних груп карпатського регіону. Згодом до репертуару ансамблю ім. П. Вірського увійшли танцювальні роботи М. Вантуха: «Російська сюїта», «В мирі та злагоді», «Літа молодії», «Україно, моя Україно», «Козачок», «Волинські візерунки» тощо.

Отже, наукова новизна полягає в оприлюдненні малодосліджених фактів з творчого життя М. Вантуха періоду його балетмейстерського становлення. Підсумовуючи викладений в основному розділі наукової розвідки матеріал, наголосимо на наступних висновках:

1. Основними етапами професійної освіти М. Вантуха продовж 1950–1970-х років стало навчання у Львівському культурно-просвітньому училищі, стажування в Державному ансамблі танцю СРСР; вагомий досвід було здобуто під час роботи в ансамблі Прикарпатського військового округу.

2. Педагогічні та балетмейстерські принципи хореографа, сформовані на початковому етапі його мистецької кар'єри, полягали у наступному: кожен хореографічний номер має відповідати певному образу, характеру та історії; для досягнення досконалості танцювальної постановки не можна покладатися лише на хореографічну техніку; кожна мізансцена, картина або просто рух повинні мати зміст, збагачений емоціями; високий професіоналізм танцівників досягається щоденною копіткою працею.

3. Серед безпосередніх причин переходу М. Вантуха на роботу до Державного заслуженого академічного ансамблю танцю Української РСР ім. П. Вірського в Київ стало рішення Міністерства культури УРСР (прийняте двічі), адже жоден з колишніх очільників провідного ансамблю танцю УРСР продовж 1975–1980 років так і не зміг створити необхідної творчої та психологічної атмосфери для подальшого розвитку мистецьких процесів у колективі.

Зазначимо, що вивчення творчої діяльності М. Вантуха потребує подальшого пошуку нових фактів і відомостей з мистецького життя балетмейстера із фіксуванням їх в індивідуальних і колективних монографіях з історії вітчизняного народно-сценічного мистецтва.

Література

1. Бурковський О. Завжди в дорозі. Київ : Преса Плюс, 2013. 128 с.
2. Вадясова Н., Чернець В., Шульгіна В. Мистецько-педагогічна школа видатного діяча української культури Мирослава Вантуха. Київ : НАКККіМ, 2012. 152 с.
3. Вантух М. М. Творчий шлях від Львова до Києва [Інтерв'ю В. Шуміловій]. 15 січня 2019 року.
4. Доленко В. Мирослав Вантух: «Стихия танца помогает нам создавать атмосферу доброжелательности и взаимопонимания...». Профіль. 2009. № 4. URL: http://www.spadshina.com/ru/programs/za-lashtunkami/miroslav-vantuh/?_offset%5b0%5d=1& (дата звернення: 20.01.2019).
5. Дусан Ю. Мирослав Вантух: «В ансамблі ім. Вірського немає жодних інтриг». *Високий замок*. 2013. 6 червня. URL: <https://wz.lviv.ua/interview/123148-miroslav-vantukh-v-ansambli-im-virskoho-nemaie-zhodnykh-intryh> (дата звернення: 20.01.2019).
6. Зяцьєв С. Мирослав Вантух: «Працювати для України і українців». *Демократична Україна*. 2018. 15 червня. URL: <http://www.dua.com.ua/culture/item/4025-miroslav-vantukh-pratsyuvati-dlya-ukrajini-i-ukrajintsv.html> (дата звернення: 20.01.2019).
7. Колосок О. П. Майстри народно-сценічного танцю : біогр. довід. Київ: ДАКККіМ, 2008. 116 с.
8. Майна Н. Керівник ансамблю Вірського Мирослав Вантух: «Шаровари і вишиванки давно завоювали світ». *Главлред*. 2015. 6 жовтня. URL: <https://glavred.info/kultura/339108-kerivnik-ansamblyu-virskogo-miroslav-vantuh-sharovari-i-vishivanki-davno-zavoyovali-svit.html> (дата звернення: 20.01.2019).
9. Марків Н. Мирослав Вантух: «Танець моє життя». *Вечірній Київ*. 2018. 14 червня. URL: <https://vechirniykyiv.com.ua/news/myroslav-vantukh-tanets-moye-zhyttya> (дата звернення – 20.01.2019).
10. Овчаренко Е. Мирослав Вантух: «У нас найкращі танцюристи у світі». *Слово просвіти*. 2018. 29 січня. URL: <http://slovoprosvity.org/2018/01/29/myroslav-vantuh-u-nas-najkraschi-tantsyurysty-u-sviti/> (дата звернення: 20.01.2019).
11. Панкратьєв С. Мирослав Вантух: «Ми не маємо право розгубити свою культуру». *Київський вісник*. 2009. 24 березня. URL: https://web.archive.org/web/20130508210219/http://kyiv-vestnik.com.ua/public_s627.html (дата звернення: 20.01.2019).
12. Поліщук Т. Мирослав Вантух: «У мистецтві треба постійно піднімати планку і йти вперед!». *День*. 2014. 17 січня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/miroslav-vantuh-u-mistectvi-treba-postiyno-pidnimati-planku-i-yti-vpered> (дата звернення – 20.01.2019).
13. Седун М. Мирослав Вантух : до 70-річчя від дня народж. *Актуальні проблеми мистецької практики та мистецтвознавчої науки. Мистецькі обрії'2009*. Вип. 2. Київ : Муз. Україна, 2009. С. 101–103.
14. Станішевський Ю. Вантух Мирослав Михайлович. *Енциклопедія сучасної України*. Т. 4 / ред. І. Дзюба. Київ, 2005. С. 67–68.
15. Туркевич В. Хореографічне мистецтво України у персоналіях : біобібліогр. довід. Київ, 1999. С. 42–43.

16. Шестак А. Мирослав Вантух: «Завжди казав: як побачу, що в залі половина чи третина, піду з професії. Але досі шукаю вільного стільця і, слава Богу, не знахожу». *Віче*. 2015. № 19. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4924/> (останнє звернення: 20.01.2019).

17. Чернуха Б. Мирослав Вантух : до 60-річчя від дня народж. *Мистецькі обрії'99 : альманах*. Київ, 2000. С. 331–334.

References

- Burkovsky, O. (2013). *Zavzhdy v dorozh* Always on the road. Kyiv, Ukraine: Presa Plus. [In Ukrainian].
- Vadiasova, N., Chernets, V., Shulgina, V. (2012). *Mystetsko-pedahohichna shkola vydatnoho diacha ukrainskoi kultury Myroslava Vantukha* Art-pedagogical school of the outstanding figure of Ukrainian culture Myroslav Vantukh. Kyiv, Ukraine: NAKKKiM. [In Ukrainian].
- Vantuh, M. M. (2019). *Tvorchi shliakh vid Lvova do Kyieva* The creative way from Lviv to Kiev. The interview of V. Shumilova. January 15, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
- Dolenko, V. (2009). *Myroslav Vantukh: «Stykhyia tantsa pomohaet nam sozdatat atmosferu dobrozhelatelnosti y vzaymoponymaniya...»* Myroslav Vantukh: "The dance's element helps us to create an atmosphere of kindness and mutual understanding...". Profile. No. 4. Retrieved from: http://www.spadshina.com/ru/programs/za-lashtunkami/miroslav-vantuh/?_offset%5b0%5d=1& [In Russian].
- Dusan, Iu. (2013). *Myroslav Vantukh: «V ansambli im. Virskoho nemaie zhodnykh intryh»* Myroslav Vantukh: "In the ensemble named after Virsky there is no intrigues" □. *Vysoky zamok*. June 6, Ukraine. Retrieved from: <https://wz.lviv.ua/interview/123148-miroslav-vantukh-v-ansambli-im-virskoho-nemaie-zhodnykh-intryh> [In Ukrainian].
- Zyatyev, S. (2018). *Myroslav Vantukh: «Pratsiyuvaty dlia Ukrainy i ukraintsiv»* Myroslav Vantuh: "To work for Ukraine and Ukrainians". *Demokratychna Ukraina*. June 15, Ukraine. Retrieved from: <http://www.dua.com.ua/culture/item/4025-miroslav-vantukh-pratsiyuvaty-dlya-ukrajini-i-ukrajintsiv.html> [In Ukrainian].
- Kolosok, O. P. (2008). *Maistry narodno-stsenichnoho tantsiu : biohr. dovid*. Masters of folk-stage dance : biogr. directory. Kyiv, Ukraine: DAKKKiM [In Ukrainian].
- Mayna, N. (2015). *Kerivnyk ansambliu Virskoho Myroslava Vantukha: «Sharovary i vyshyvanky davno zavoiuvaly svit»* The head of the Virsky ensemble Myroslav Vantukh: "Sharovars and vyshyvankas have won the world for a long time ago". *Glavred*. October 6. Retrieved from: <https://glavred.info/kultura/339108-kerivnik-ansamblyu-virskogo-miroslav-vantuh-sharovari-i-vishivanki-davno-zavoyuvali-svit.html> [In Ukrainian].
- Markiv, N. (2018). *Myroslav Vantukh: «Tanets moie zhyttia»* Myroslav Vantuh: "The dance is my life". *Vechirniy Kyiv*, Ukraine. June 14, Ukraine. Retrieved from : <https://vechirniykyiv.com.ua/news/myroslav-vantukh-tanets-moye-zhyttia> [In Ukrainian].
- Ovcharenko, E. (2018). *Myroslav Vantukh: «U nas naikrashchi tantsiurysty u sviti»* Myroslav Vantukh: "We have the best dancers in the world". *Slovo prosvity*. January 29, Ukraine. Retrieved from: <http://slovoprosvity.org/2018/01/29/myroslav-vantuh-u-nas-najkraschi-tantsiurysty-u-sviti/> [In Ukrainian].
- Pankratiev, S. (2009). *Myroslav Vantukh: «My ne maiemo pravo rozghubyty svoiu kulturu»* Myroslav Vantukh: "We do not have the right to destroy our culture". *Kyivsky visnyk*. March 24, Ukraine. Retrieved from: https://web.archive.org/web/20130508210219/http://kyiv-vestnik.com.ua/public_s627.html [In Ukrainian].
- Polishchuk, T. (2014). *Myroslav Vantukh: «U mystetstvi treba postiino pidnimaty planku i yty vpered!»* Myroslav Vantukh: "In the art, we it is necessity to raise constantly the bar and go far!" *Den*. January 17. Retrieved from: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/miroslav-vantuh-u-mistectvi-treba-postiyno-pidnimati-planku-i-yti-vpered> [In Ukrainian].
- Sedun, M. (2009). *Myroslav Vantukh : do 70-richchia vid dnia narodzhennia Myroslava Vantukha : to the 70th anniversary of his birthday. Aktualni problemy mystetskoi praktyky ta mystetstvoznachchoi nauky. Mystetski obrii, 2, 101-103*. Kyiv : Muz. Ukraine. [In Ukrainian].
- Stanishevsky, Iu. (2005). *Vantukh Myroslav Mykhailovych Vantuk Myroslav Mykhaylovych. The encyclopedia of modern Ukraine*. (Vol. 4, pp. 67-68). Dziuba. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
- Turkevich, V. (1999). *Khoreografichne mystetstvo Ukrainy u personaliiakh : biobibliohr. dovid*. The choreographic Art of Ukraine in Personalities : bibliographical guide, 42-43. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
- Shestak, A. (2015). *Myroslav Vantukh: «Zavzhdy kazav: yak pobachu, shcho v zali polovyna chy tretyna, pidu z profesii. Ale dosi shukaiu vilnoho stiltzia i, slava Bohu, ne znakhozhu»* Myroslav Vantukh: "Always said: if I see that there are half or a third part of audience in the hall, I will stop being artist. But still I'm looking for a free chair and, thanks God, I do not find it". *Viche*. No. 19. Retrieved from : <http://veche.kiev.ua/journal/4924/> [In Ukrainian].
- Chernuha, B. (2000). *Myroslav Vantukh : do 60-richchia vid dnia narodzh Myroslava Vantukha: to the 60th anniversary since birthday. Mystetski obrii, 99: almanac, 331-334*. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].